

АНОТАЦІЯ

Драгомирецька О. О. Формування комунікативної компетентності студентів-іноземців у технічних університетах. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. – Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Ізмаїл, 2023.

У дисертації представлено результати дослідження проблеми оволодіння іноземними студентами комунікативною компетентністю, що дало можливість науково обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови та модель формування комунікативної компетентності студентів-іноземців у технічних університетах.

Продемонстровано, що візія сучасних університетів полягає в наданні високоякісних освітніх послуг як громадянам України, так і представникам інших держав; до того ж освітні програми підготовки фахівців технічного профілю є привабливими для іноземців. Згідно із стандартами вищої освіти для технічних спеціальностей до складу компетентностей, котрі мають бути сформовані у здобувачів вищої освіти, є володіння як державною, так й іноземною мовами, здатністю до ділової комунікації та міжособистісної взаємодії в професійній сфері. Отож формування комунікативної компетентності у майбутніх фахівців технічного профілю є передумовою їхньої конкурентоспроможності, здатності впливати на результативність загальної справи, організовувати командну діяльність.

У першому розділі «Теоретичний базис формування комунікативної компетентності іноземних студентів у технічних університетах» розкрито вимоги до формування комунікативної компетентності в процесі професійної підготовки фахівців технічної галузі. Уточнено сутність поняття «комунікативна компетентність студентів-іноземців у технічних університетах» як здатність до мовленнєвої діяльності на основі сформованих умінь, мовних та фахових знань, інтересу та пізнавальних

цінностей, що дозволяє майбутнім фахівцям спілкуватись у професійному середовищі, взаємодіяти з іншими, враховуючи культуру співрозмовників, аналізувати, синтезувати та опрацьовувати інформацію, презентувати її у вигляді власного готового продукту за спеціальністю у письмовій або усній формі. Визначено та схарактеризовано структуру цієї компетентності, що складається з ціннісно-мотиваційного, міжкультурного, когнітивно-процесуального, самооціночного компонентів.

У другому розділі «Педагогічні умови формування комунікативної компетентності студентів-іноземців» теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування комунікативної компетентності студентів-іноземців у технічних університетах: забезпечення спеціальної адаптації студентів-іноземців до особливостей освітнього процесу та соціального життя, що відображаються в комунікації; залучення здобувачів вищої освіти до використання сучасних технологій вебтелебачення з метою динамічного формування компонентів комунікативної компетентності; створення творчого освітнього середовища з впровадженням ігрової інтерактивної діяльності професійного спрямування задля активізації пізнавальних мотивів з оволодіння комунікативною компетентністю, актуалізації мовних знань, мовленнєвих умінь, а також професійно значущих знань.

Визначено модель формування комунікативної компетентності студентів-іноземців, що містить такі блоки: цілетворчий; методологічно-орієнтаційний; компонентно-структурний; функціонально-організаційний; діагностувальний; результативний. Окреслено теоретичні підходи, що уможливають результативність оволодіння комунікативною компетентністю студентами-іноземцями в технічних університетах (культурологічний, компетентнісний, технологічний) та принципи її формування (багатокультурності, партнерської взаємодії, імплікативності, диференційованості, когерентності). Згідно з визначеними та схарактеризованими теоретичними підходами та принципами розроблено

етапи впровадження педагогічних умов: адаптаційний; аналітично-продуктивний; інтерактивно-творчий.

Обґрунтовано та схарактеризовано організаційно-методичний інструментарій реалізації педагогічних умов: для першої з них – самостійна робота, навчально-дослідницька діяльність, студентське самоврядування; другої – аналіз та коментування відеозаписів в YouTube, конкурс анотацій до відеозаписів, підготовка влогів, їх коментування та взаємооцінка, третьої – участь у квестах, проведення професійно-рольових ігор, організація розмовних клубів. Їх упровадження відповідно до етапів, передбачених у моделі, дозволяє системно сформувати компоненти комунікативної компетентності особистості.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка педагогічних умов формування комунікативної компетентності студентів-іноземців» уточнено критерії (особистісний, крос-культурний, знанієво-процесуальний, рефлексивний), показники та рівні (високий, середній, початковий) сформованості комунікативної компетентності студентів-іноземців у технічних університетах; проаналізовано результати констатувального та контрольного етапів експериментальної перевірки ефективності визначених педагогічних умов.

Проведене емпіричне дослідження засвідчило дієвість визначених та апробованих у освітньому процесі технічних університетів педагогічних умов з формування комунікативної компетентності студентів-іноземців. Так, після завершення експериментальної роботи з апробації педагогічних умов кількість здобувачів вищої освіти, які продемонстрували високий рівень, в експериментальній групі становила 22,0% (до початку експерименту було 12,25%; приріст становить + 9,75%); в цей же час у контрольній групі високого рівня досягли 14,0% респондентів (до початку експерименту було 11,5%; приріст становить +2,5%). До того ж після реалізації педагогічних умов та відповідного організаційно-методичного інструментарію кількість здобувачів вищої освіти, які мали середній рівень, в експериментальній групі

склала 59,0 % (до початку експерименту було 35,5%; приріст становить +23,5%), натомість у контрольній групі – 44,0% (до початку експерименту було 38,5%; приріст становить +5,5 %). Після проведення експерименту студентів, які мали початковий рівень, в експериментальній групі виявилось 19,0% (до початку експерименту було 52,25%; приріст становить -33,25%); натомість у контрольній групі початковий рівень був виявлений у 42% респондентів (до початку експерименту було 50,0%; приріст становить -8%).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

– *вперше* теоретично обґрунтовано й реалізовано педагогічні умови формування комунікативної компетентності студентів-іноземців у технічних університетах (забезпечення спеціальної адаптації студентів-іноземців до особливостей освітнього процесу та соціального життя, що відображаються в комунікації; залучення здобувачів вищої освіти до використання сучасних технологій вебтелебачення з метою динамічного формування компонентів комунікативної компетентності; створення творчого освітнього середовища з впровадженням ігрової інтерактивної діяльності професійного спрямування задля активізації пізнавальних мотивів з оволодіння комунікативною компетентністю, актуалізації мовних знань, мовленнєвих умінь, а також професійно значущих знань); розроблено модель формування комунікативної компетентності студентів-іноземців у закладах вищої технічної освіти, визначено її блоки (цілетворчий, методологічно-орієнтаційний, компонентно-структурний, функціонально-організаційний, діагностувальний, результативний) та етапи (адаптаційний, аналітично-продуктивний, інтерактивно-творчий);

– *уточнено* сутність поняття «комунікативна компетентність студентів-іноземців у технічних університетах» (як здатність до мовленнєвої діяльності на основі сформованих умінь, мовних та фахових знань, інтересу та пізнавальних цінностей, що дозволяє майбутнім фахівцям спілкуватись у професійному середовищі, взаємодіяти з іншими, враховуючи культуру співрозмовників, аналізувати, синтезувати та опрацьовувати інформацію,

презентувати її у вигляді власного готового продукту за спеціальністю у письмовій або усній формі), його структуру (ціннісно-мотиваційний, міжкультурний, когнітивно-процесуальний, самооціночний компоненти), критерії (особистісний, крос-культурний, знанієво-процесуальний, рефлексивний), показники та рівні (високий, середній, початковий) сформованості комунікативної компетентності студентів-іноземців;

– *подальшого розвитку* набули положення про організацію квестів як інтерактивного методу професійної підготовки іноземних студентів.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що педагогічні умови та модель формування комунікативної компетентності студентів-іноземців у закладах вищої технічної освіти пройшли апробацію та можуть бути використані викладачами у ході професійної підготовки майбутніх фахівців. Насамперед теоретичні положення та практичні напрацювання, котрі викладені в дисертації, як і опубліковані наукові та методичні матеріали можна використовувати для створення підручників, навчальних посібників та методичних рекомендацій з освітніх компонентів «Ділова українська мова», «Англійська мова за професійним спрямуванням», для оновлення змісту лекційних і практичних занять з цих навчальних дисциплін, для підготовки здобувачів вищої освіти до написання курсових і магістерських робіт, а також у процесі організації позааудиторної діяльності в закладах вищої технічної освіти.

Ключові слова: комунікативна, компетентність, студенти, іноземці, технічний, університет, педагогічна умова, технологія, адаптація, міжкультурний, освіта, творчий, середовище.